

KERÂMET

Kerâmet konusunda yazılmış eserlerin bir kısmı şunlardır: Bâküllânî, *Kitâbü'l-Beyân 'ani'l-farq beyne'l-mu'cizât ve'l-kerâmât* (Beyrut 1958); İbn Teymiyye, *Sübûtü'n-nübüvvât ('aklen ve naklen) ve'l-mu'cizât ve'l-kerâmât*; Ahmed b. Muhammed el-Hamevî, *Kerâmâtü'l-evliyâ'* (Beyazıt Devlet Ktp., Veliyyüddin Efendi, nr. 1550); Muhammed b. Ahmed el-Ensârî, *el-Ayâtü'l-beyyinât fî şübûti kerâmâti'l-evliyâ' fî'l-hayât ve ba'de'l-memât*; Ahmed b. Ahmed el-Acemî, *Kerâmâtü'l-evliyâ'*; Ali b. Atıyye b. Hasan el-Hamevî, *Nesemâtü'l-eshâr fî kerâmâti'l-evliyâ'i'l-a'hyâr* (Beyazıt Devlet Ktp., Beyazıt, nr. 3784); Abdülhalim b. Muhammed, *Riyâzû's-sâdât fî işbâti'l-kerâmât* (*Keşfü'z-zunûn*, II, 1452, 1660; *İzâhu'l-meknûn*, I, 6, 345, 392, 601; II, 324, 352, 418, 645, 666, 700); Muhammed Ahmed Abdüsselâm, *el-Evliyâ' ve kerâmâtühüm fî'l-Kitâb ve's-Sünne* (Kahire 1950); Ebû Muhammed el-Hallâl, *el-Kerâmât*; İbn Ebû'd-Dünyâ, *Kerâmâtü'l-evliyâ'*; Ebû Zer el-Herevî, *Kerâmâtü'l-evliyâ'* (Zehebî, XIII, 403; XVII, 560; XXIII, 238); Yûsuf b. İsmâil en-Nebhânî, *Câmi'ü kerâmâti'l-evliyâ'* (Beyrut 1994); Dila-ver Selvi, *İslâm'da Velâyet ve Kerâmet* (İstanbul 1990); Cevâdî Âmulî, *Kerâmet der Qur'an* (Tahran 1372).

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, III, 103, 432, 473; IV, 296; VI, 218, 307; Buhârî, "Enbiyâ", 48, 54, "Menâkıb", 25, "Edeb", 68, 105; Müslim, "Zikr ve'd-du'â", 100, "Tevbe", 121, "Şalâtü'l-müsâfirin", 242; Ebû Hanîfe, *el-Fıkhü'l-ekber (İmâm-ı Azam'ın Beş Eseri* içinde, nşr. Mustafa Öz), İstanbul 1981, s. 61; Hâris el-Muhâsibî, *Risâletü'l-müs-terşidin* (nşr. Abdülfettâh Ebû Gudde), Halep 1383/1964, s. 87, 92-93; Sehl et-Tüsterî, *el-Mu'âraza* (nşr. M. Kemâl İbrâhim Ca'fer), Kahire 1980, s. 88-99; Tahâvî, *'Akide* (nşr. Arif Aytakin), İstanbul 1985, s. 73; Eş'arî, *Makâlât* (Ritter), s. 296, 438-439; Serrâc, *el-Lüma'*, s. 390-398; Bâküllânî, *el-Beyân* (nşr. R. J. McCarthy), Beyrut 1958, s. 5, 74-76; İbn Fûrek, *Mücerredü'l-Ma-kâlât*, s. 176-177; Kâdî Abdülcebbar, *el-Muğni*, XV, 217-241, 270-272; İbn Sinâ, *el-İşârât ve't-tenbihât* (nşr. Süleyman Dünya), Beyrut 1413/1993, IV, 47-48; Ebû Muhammed el-Hallâl, *Kerâmâtü'l-evliyâ'* (nşr. Abdülcelîl el-Atâ), Dimaşk 1412/1993, tür.yer.; İbn Hazm, *el-Uşûl ve'l-fürû'*, Beyrut 1404/1984, s. 132-133; Kuşeyrî, *er-Risâle*, II, 660-668; Hücvirî, *Keşfü'l-mahcûb* (trc. İsa'd Abdülhâdî Kindil), Beyrut 1980, s. 452; Gazzâlî, *el-İktisâd fî'l-tikâd*, Kahire, ts., s. 98; Neseî, *Tebşiratü'l-edille*, I, 536-537; Ebû'l-Ferec İbnü'l-Cevzî, *Telbisü'l-İbtis* (nşr. M. Münir ed-Dimaşki), Kahire 1368, s. 385-386; Fahrreddin er-Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, VIII, 30; XIX, 229; XXI, 89-93; XXX, 168; a.m.f.. *Kitâbü'l-Erba'in* (nşr. Ahmed Hicâzî es-Sekkâ), Kahire 1406/1986, s. 199-205; Seyfeddin el-Âmidî, *Gâyetü'l-merâm* (nşr. Hasan Mahmûd Abdüllatif), Kahire 1391/1971, s. 334-335; İbnü'l-Mu-

tahhar el-Hillî, *Keşfü'l-murâd*, Beyrut 1408/1988, s. 328-329; İbn Teymiyye, *Mecmû'ü fetâvâ*, XI, 320-321, 332; a.m.f.. *en-Nübüvvât*, Kahire 1346, s. 4, 121, 267; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ'*, XIII, 403; XVII, 560; XXIII, 238; Yâfiî, *Neşrü'l-mehâsini'l-gâliyye fî fazli meşâyih'i's-şüfiyye* (nşr. İbrâhim Atve İvaz), Kahire 1961, s. 8-34, 37, 44-58; Sübkî, *Tabakât*, II, 323-343; *Keşfü'z-zunûn*, II, 1452, 1660; Abdüsselâm b. İbrâhim el-Lekânî, *İthafü'l-mürîd*, Kahire 1375/1955, s. 206; Abdülkâhir el-Bağdâdî, *Uşûlü'd-din*, İstanbul 1346, s. 174-175, 185; Beyâzizâde Ahmed Efendi, *İşârâtü'l-merâm min 'ibârâti'l-İmâm* (nşr. Yûsuf Abdürrezzâk), Kahire 1368/1949, s. 338; Meclisî, *Bihârü'l-envâr*, Beyrut 1403/1983, XLVIII, 29; Emir es-San'ânî, *el-İnsâf* (nşr. Abdürrezzâk el-Bedr), Huber 1418/1997; Ferid Vecdî, *el-İslâm fî 'aşri'l-İlm*, Kahire 1350/1932, II, 223-289; Reşid Rızâ, *Tefsirü'l-menâr*, III, 293; XI, 448-451; *İzâhu'l-meknûn*, I, 6, 345, 392, 601; II, 324, 352, 418, 645, 666, 700; Abdurrahman İbrâhim el-Humeyzî, *Havâriku'l-âdât fî'l-Kur'ânî'l-Kerim*, Cidde 1402/1982, s. 37-50; Muhammed Abduh, *Risâletü'l-Tevhid*, Beyrut 1405/1985, s. 159-160.

YUSUF ŞEVKİ YAVUZ

KERÂMET ALİ

(كوامت علی)

(ö. 1873)

Hindistanlı âlim.

XIX. yüzyılın başlarında günümüzdeki Utar Pradeş eyaletine bağlı Cavnûr'da doğdu. Burada dinî ilimleri tahsil ederken Seyyid Ahmed-i Birilvî'nin müridleri arasına girdi. Hocasının 1831'de Sihler'le savaşırken ölmesi üzerine halifesi Şah Abdülaziz'in devam ettirdiği dini ihya faaliyetlerine Bihâr ve Bengal bölgelerindeki çalışmalarıyla katıldı. Bu dönemde ilimli görüşleriyle kendini göstermeye başladı ve daha çok müslümanlar içinde yaşama-ya devam eden Hindü âdetleriyle hurafelerin terkedilmesi çabalarına ağırlık verdi. 1855'te Hindistan'ın dârülharp olduğu savunulan Ferâziyye hareketinin lideri Hacı Şeriatullah ile Kalkûta'da bir araya geldi, böylece iki hareket arasında bir yakınlaşma başladıysa da Hindistan'ın dârülislâm sayılmayacağı yönündeki Ferâziyye görüşüne katılmadı. Kerâmet Ali, bu kanaatini ülkenin tamamen İngiliz hâkimiyetine girdiği 1857 ayaklanmasından sonra da devam ettirdi. Hindistan'da siyâsî iktidarı kaybeden müslümanların Hindü çoğunluk arasında dinî ve kültürel kimliklerini koruyabilmeleri için İngilizler'le iyi ilişkiler kurulması gerektiğini savunuyor, böylece Batı bilimi ve dillerini öğrenerek müslümanların varlıklarını sürdürebileceğine inanıyordu. Bu sebeple, benzer

amaçlar için çalışan Nevâb Abdüllatif'in Kalkûta'da kurduğu Muhammadan Literary Association'a girdi. Bu cemiyetin 23 Kasım 1870'te muhtemelen müslümanlar arasındaki cihad hareketlerinden endişe eden İngilizler'in desteğiyle düzenlediği bir konferansta Hanefî fikhından deliller göstererek İngiliz yönetimi altındaki ülkenin dârülharp sayılmayacağını ileri sürdü. Dolayısıyla cihadın da câiz olmadığını savunan Kerâmet Ali, ayrıca cuma ve bayram namazlarının kılınamayacağını söyleyen Ferâziyye gibi hareketlerin görüşlerinin de geçerli olmadığını belirtti. Daha sonraki yıllarda da gündemde kalan Kerâmet Ali'nin bu görüşleri Hindistan'da uzun süre tartışılmıştır.

Hint yarımadasında Şah Veliyullah geleceğine bağlı XIX. yüzyıl dini ihya faaliyetlerinde önemli bir yeri bulunan Kerâmet Ali tasavvufî disiplin ve eğitime önem vermiş, bu amaçla kırk yılı aşkın bir süre Bengal bölgesinin en ücra köylerine kadar yaptığı seyahatler dolayısıyla "seyyar okul" diye anılmıştır. Kendisi, kaynaklarından hiçbirini görüp kullanmadığı halde seyahatlerinde sürekli olarak müslümanları bid'at ve hurafelere karşı uyardığı için Vehhâbilik'le itham edilmiştir. Aynı zamanda tanınmış bir kâri, iyi bir hattat ve bir müellif olan Kerâmet Ali 30 Mayıs 1873'te vefat etti. Mezarı Rangpûr'dadır. Özellikle Bengal ve Bihâr bölgelerinde binlerce müridi bulunduğu rivayet edilen Kerâmet Ali'nin yolu ölümünden sonra oğlu Hâfız Ahmed ve torunu Muhammed Muh-sin tarafından devam ettirilmiştir. Tanınmış yazar ve siyaset adamı Seyyid Emir Ali onun öğrencilerindedir.

Eserleri. Kerâmet Ali çok sayıda eser kaleme almıştır. Rahmân Ali onun eliye yakın kitabını zikreder (*Tezkire-i Ulemâ-i Hind*, s. 171-172). Çoğunlukla Urduca telif edilen bu eserler temel İslâmî bilgiler, Kur'an ilimleri ve tasavvuf alanları ile bid'at ve hurafelere dairdir. Bunlardan yaygın olarak bilinenlerden bazıları şunlardır: *Miftâhu'l-cenne* (Kalkûta 1234), *Kevkeb-i Dürrî* (Kalkûta 1253), *Zâdü't-takvâ* (Kalkûta 1259), *Zinetü'l-muşallî* (Kalkûta 1259), *Zinetü'l-kâri* (Kalkûta 1264), *Hüccet-i Ka'fî* (Kalkûta 1282), *Nürü'l-hüdâ* (Kalkûta 1286), *Tezkiyetü'l-'akâ'id*, *Quvvetü'l-îmân*, *Da'avât-ı Mesnûne*, *Me'hâricü'l-hurûf*, *Murâdü'l-mürîdîn*, *Râhat-ı Rûh*, *Refîku's-sâlikîn*, *İtminânü'l-kulûb*, *Tenvîrü'l-kulûb*, *Hidâyetü'r-râfizîn*, *Reddü'l-bid'a* (eserlerin listesi için bk. a.g.e., s. 171-172).

BİBLİYOGRAFYA :

J. H. Garcin de Tassy, *Historie de la Literature Hindouie et Hindoustani*, Paris 1870, II, 162; W. Hunter, *The Indian Musalmans*, London 1871, s. 96-100, 165; Rahmân Ali, *Tezkire-i 'Ulemâ-i Hind*, Leknev 1894, s. 171-172; S. M. Ikram, *Muslim Civilisation in India*, New York 1964, s. 285; P. Hardy, *The Muslims of British India*, Cambridge 1972, s. 59, 110-112; A. M. Schimmel, *Islam in the Indian Subcontinent*, Leiden-Köln 1980, s. 181; Azmi Özcan, "İngiliz Yönetimi Altındaki Hindistan'da Daru'l-İslam, Daru'l-Harb Tartışmaları", *Yeni Toplum*, sy. 1, İstanbul 1992, s. 143-144; A. Yusuf Ali, "Karâmet 'Alî", *EP* (İng.), IV, 625-626; a.mif., "Kerâmet 'Alî", *ÜDMİ*, XVII, 140-143; "Keramet Ali Moulvi", *Encyclopaedia of Muslim Biography, India, Pakistan, Bangladesh* (ed. N. Sing), Delhi 2001, III, 196-197.

AZMİ ÖZCAN

KERBELÂ

(كربلاء)

Hız. Hüseyin'in türbesinin bulunmasından dolayı Şiiler'ce kutsal sayılan şehir.

Bağdat'ın yaklaşık 100 km. güneybatısında yer alan Kerbelâ'nın İslâm tarihindeki şöretesi, Hz. Hüseyin ile ailesi fertlerinin 10 Muharrem 61 (10 Ekim 680) tarihinde Emevîler'ce şehid edildikleri yer olması ve kabirlerinin burada bulunmasından kaynaklanmaktadır. Hz. Ali'nin medfun olduğuna inanılan Necef'ten sonra ikinci atebedir (bk. ATEBÂT). Kerbelâ isminin Akkadca "sivri külâh" anlamındaki **karballatu** kelimesinin Orta İbrânice ve Ârâmice'de aldığı **karbalâ** şeklinden (v. Soden, I, 449), Arapça "Bâbil çevresi" mânasına gelen **Küver Bâbil**'den (Hibetüddin eş-Şehristânî, s. 6) ve yine Arapça "ayakların yumuşak zemine batması" anlamındaki **kerbele** kökünden (Yâkût, IV, 445) geldiği yolunda bazı görüşleri sürülmüşse de kesin bir sonuca varılamamıştır (diğer teklifler için bk. Anistâs el-Kermelî, s. 187; *The Oxford Encyclopedia of the Modern Islamic World*, II, 399). 12 (634) yılında Hâlid b. Velîd'in Hîre'nin fethinden sonra ordusuyla Kerbelâ'ya indiği ve burada birkaç gün konakladığı bilinmektedir (Yâkût, IV, 445). Hz. Ali'nin de Enbâr yahut Sıffin'den Kûfe'ye dönüşünde buraya uğradığı ve beraberinde bulunanların susuzluktan endişe ettikleri, ancak bir kuyu bulup su içtikleri rivayet edilir (Hatîb, XII, 305-306). Bu bilgiler Kerbelâ'nın İslâm öncesinde kurulmuş bir belde olduğunu göstermektedir.

Hız. Hüseyin ile beraberindeki yetmiş kadar muharibin şehid edilmelerinden (bk. HÜSEYİN) ve Emevî ordusunun onun kesik başıyla esir alınan haremî mensuplarını Dimaşk'a götürmek üzere yola çıkmasından sonra açıkta bırakılan şehid cesetleri, Benî Esed mensubu Gâdiriye köylüleri tarafından Hâir denilen yerde toprağa verildi. Hz. Hüseyin'in başının ise Halife I. Yezîd'e sunulduktan sonra nereye gömüldüğü bilinmemektedir. Bu hususta çeşitli rivayetler bulunmakta ve en kuvvetli ihtimalin Medine'de Baki Mezarlığı olduğu sanılmaktadır (geniş bilgi için bk. *A'yânü's-Şî'a*, IV, 390-394). Hz. Hüseyin'in başsız cesedinin gömüldüğü Hâir mevkii kısa zamanda bir ziyaretgâh halini almış, onun bir süre Dimaşk'ta tutulan ailesi fertleri de Medine'ye dönmek üzere serbest bırakıldıklarında burayı ziyaret etmişlerdir. Rivayete göre Hz. Hüseyin'i Kûfe ahali adına davet edenlerin lideri olan Süleyman b. Surad el-Huzâî de adamlarıyla birlikte ziyarete gelmiş ve onu Emevîler'in karşısında yarımsız bırakmanın utancı içinde bir gün bir gece kabrin başında kalmıştır (Taberî, V, 588-589). Zeynelâbidîn, Muhammed el-Bâkır ve Ca'fer es-Sâdik'tan gelen rivayetler Hz. Hüseyin'in kabrini ziyaret etmenin meşruiyet ve faziletine dikkat çekmiş ve Şiiler'in ziyaretlerini arttırmalarına yol açmıştır. Şiiler'in Hz. Hüseyin'in türbesine olan düşkünlükleri zamanla aşırı boyutlara ulaşmış ve Kerbelâ kutsal (harâm) belde sayıldığı gibi burayı ziyaret de hac ile kıyaslanmıştır (Meclisî, XCVIII, 28-44; Husted, LXXXIII/3-4 [1993], s. 275 vd.).

Abbâsîler'in ilk devirlerinden itibaren Hz. Hüseyin'in türbesine özen gösterilmesine, hatta giderlerine karşılamak üzere Halife Mehdî-Billâh'ın annesi Ümmü Mûsâ bint Mansûr tarafından bir vakıf kurulmasına rağmen Mütevekkil-Alellah, 236 (850-51) yılında Şî'a'ya olan düşmanlığı sebebiyle türbeyi ve çevresindeki binaları yıktırarak araziye tarla haline getirdi; ayrıca ziyarete gelenlerin en ağır şekilde cezalandırılacağını ilân etti (Taberî, IX, 185-186). Ancak Mütevekkil'in koyduğu bu yasağın pek etkili olmadığı ve bir süre sonra türbe ile diğer binaların tekrar yapıp ziyarete açıldığı, İbn Havkal'ın 366 (977) yılında burada her yanında birer giriş kapısı olan kubbeli geniş bir türbe bulunduğunu ve pek çok insan tarafından ziyaret edildiği şeklinde kaydından (*Şuretü'l-arz*, s. 243) anlaşılmaktadır. Aynü'ttemr'de çeşitli kabilelerin başına geçen Dabbe b. Muhammed el-Esedî, 369'da

(979-80) diğer atebelerle birlikte burayı da tahrip ederek türbede bulunan kıymetli eşyayı yağmalayıp çöle döndü. Olayın arkasından Büveyhî Sultanı Adudüdevle gereken tamirâtı yaptırdı (İbnü'l-Esîr, VIII, 705); daha sonra yine Büveyhîler'den Sultânüdevle'nin veziri Hasan b. Fazl er-Râmihürmüzî 413'te (1022) türbenin etrafını bir duvarla çevirtti (İbnü'l-Cevzî, VIII, 13). Selçuklu Sultanı Melikşah burayı ve Necef'i ziyaret etti (479/1086). İlhanlı Hükümdarı Gâzân Han, Kerbelâ ziyareti sırasında türbeye çok miktarda hediye bıraktı (703/1303). Rivayete göre, Kerbelâ'nın su ihtiyacını karşılamak amacıyla Fırat nehrinden açılan ve günümüzde Hüseyniye adıyla bilinen kanal İlhanlı Hükümdarı Gâzân Han yahut babası Argun Han tarafından inşa ettirilmiştir. 727 (1327) yılında buraya gelen İbn Battûta şehrin hurmalıklar içinde, Meşhed-i Hüseyin'in de şehrin tam ortasında bulunduğunu, yanında büyük bir medrese ile ziyaretçilerin barınması için bir zâviyenin mevcut olduğunu ve su ihtiyacının Fırat nehrinden karşılandığını belirtir (*er-Rihle*, s. 221). Aynı yüzyılda Kerbelâ'ya uğrayan Hamdullah el-Müstevfî de şehrin çevresinin 2400 adım olduğunu söyler (*Nüzhetü'l-kulûb*, s. 32).

Timur 795 (1393) yılında ordusuyla Bağdat'a geldiğinde Hille'ye kaçan Ahmed Celâyir ile Kerbelâ ovasında karşılaştı. Kesin netice elde edilemeyen bu savaştan sonra Fırat kenarına çekilen Timur ve askerleri meşhede saygı gösterdiler. Bu tarihten sekiz yıl sonra Bağdat'ı işgal edip katliam yapan Timurlular Kerbelâ'ya dokunmadılar. Şah İsmâil'in 914'te (1508) Bağdat'ı ele geçirmesinin ardından Kerbelâ'ya gittiği ve türbenin tezyinini emrettiği, ayrıca on iki adet altın kandil koydurdu. 932 (1526) yılında II. İsmâil'in

İmam Ali Köprüsü - Kerbelâ

